

Základní pojmy obchodního práva.

Podnikání, podnikatel, podnik,
neoprávněné podnikání. (v. 2007)

© 2005-2007 Michal Černý Ph.D.

www.michalcerny.eu | www.michalcerny.net

Základní pojmy obchodního práva

- Podnikání
- Podnikatel - §2
- Neoprávněné podnikání - § 3a
- Podnik - § 5
- Část podniku
- Složka podniku
- Organizační složka podniku - §7
- Místo podnikání
- Sídlo - § 19c OZ
- Obchodní majetek - §6
- Obchodní jmění
- Čisté obchodní jmění
- Vlastní kapitál
- Základní kapitál
- Vklad

I. Podnikání

- 1) soustavná
- 2) samostatná činnost,
- 3) provozovaná podnikatelem jeho vlastním jménem,
- 4) na jeho vlastní odpovědnost
- 5) za účelem dosažení zisku

Soustavnost

Činnost:

- Trvalá,
- Opakovaná
- Závisející na ročním období
- Závisející na jiných okolnostech
- **Tedy činnost prakticky jakákoliv, není-li nahodilá**

Samostatnost

- Samostatnost je výrazem podnikatelské svobody, která je zaručena Listinou
- Jedna ze základních zásad ObZ
- Podnikatel si sám určuje: 1) zahájení, přerušování či ukončení podnikání, 2) uzavření smluvního vztahu, 3) náplň podnikatelské činnosti
- Podnikatel je omezen pouze právními předpisy a v jejich rámci popř. pravomocnými rozhodnutími

- Samostatnost není popřena ani u činností, jejichž předmětem je zástupčí činnost (např. advokáti, obchodní cestující, daňoví poradci atp.)

Provozování činnosti vlastním jménem podnikatele

- Každý podnikatel používá při výkonu své činnosti označení,
- **Obchodní firma** nebo jiné označení (někdy se začíná znovu hovořit o obchodním jménem)
- Obchodní firma = osoby zapsané v obchodním rejstříku, jiné označení (obchodní jméno) = ostatní podnikatelé

- Podnikatel je povinen užívat obchodní firmu na obchodních listinách (§ 13a ObZ),
- na provozovně (ŽZ),
- na dokladech vydávaných spotřebitelům (ŽZ)
- Jedná-li osoba v závislém postavení jménem jiného subjektu, nejedná se o podnikání (např. zaměstnanec jedná jménem svého zaměstnavatele)

Vlastní odpovědnost podnikatele

- Podnikatel je ze své činnosti odpovědný – za škodu, za vady, za porušení veřejnoprávních předpisů,
- (Odpovědnost za škodu) a její náhrada z obchodních závazkových vztahů - § 373 ObZ, z porušení kogentních ustanovení ObZ - § 757 ObZ,
- Nekalá soutěž - § 44 an. ObZ
- Odpovědnost za škodu způsobenou při provozní činnosti - § 420a OZ

- Odpovědnost pracovněprávní – vůči zaměstnancům
- Přestupková odpovědnost – Z 200/1990 Sb.
- Jiná správněprávní odpovědnost – např. škody na životním prostředí
- Trestní odpovědnost – Z 140/1961 Sb. (dosud pouze podnikatelé f.o., návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byl připraven, ale dosud nebyl přijat)

Účel dosažení zisku

- Bylo by vhodnější tento předpoklad formulovat jako „dosažení zisku a jeho použití pro vlastní potřeby podnikatele“
- Ziskový motiv je oddělujícím kritériem od činností jiných – např. charitních

II Podnikatel

Osoba podnikatele

- Takřka všichni autoři zastávají názor, že činnost musí být provozována podnikatelem, aby se jednalo o podnikání,
- Při tomto výkladu ovšem zůstává mimo rozsah podnikatelské činnosti (podnikání ve smyslu ObZ) celá řada činností – např. činnost autorská, činnost výkonných umělců, popř. činnost provozovaná sportovci,
- Problémy to přináší zejména v otázkách daňového práva a práva sociálního zabezpečení

Kdo je podnikatel - § 2 ObZ

- Osoba zapsaná v obchodním rejstříku = je podnikatelem vždy, ať již byla založena soukromě nebo zřízena na základě zákona (např. dříve FNM, SCP, Česká televize)
- Osoba podnikající na základě oprávnění podle jiného právního předpisu – advokáti, lékaři, veterináři, auditoři, daňoví poradci
- Osoba podnikající za základě živnostenského oprávnění – Z 455/1991 Sb.
- Osoba provozující zemědělskou výrobu a zapsaná do evidence podle zvláštního předpisu

Předmět podnikání

- Institut obchodního práva, má svůj význam zejména pro právnické osoby,
- Předmět podnikání je pojem užší, než je pojem předmět činnosti,
- FO – sama rozhoduje o tom, které činnosti bude vykonávat,
- PO – rozhodují o tom zakladatelé, po vzniku všichni společníci nebo valná hromada společnosti

- Předmět podnikání má odpovídat veřejnoprávnímu rozdělení – viz zákony (např. ŽZ) a prováděcí předpisy,
- Kategorizace činností je ovšem velmi složitá a navíc se často mění

III Neoprávněné podnikání

Neoprávněné podnikání - § 3a ObZ

Neoprávněné podnikání je:

- Uskutečňování činnosti, k níž se podle zvláštních právních předpisů vyžaduje ohlášení nebo povolení, bez takového ohlášení nebo povolení,
- Jednání jménem shora uvedené osoby spočívající ve výkonu shora uvedené činnosti

Následky:

- Odpovědnost za škodu, která takovým jednáním může vzniknout,
- Povaha ani platnost právních úkonů není dotčena tím, že určité osobě je a) zakázáno podnikání, nebo b) nemá příslušné oprávnění k podnikání

- Vztah zůstává obchodním (jiným) závazkovým vztahem = musí být naplněn, pokud se
- **smluvní partner nedovolá (§ 40a OZ)**
relativní neplatnosti podle § 49a OZ
(omyl)

Proč?

- Tato právní konstrukce chrání třetí osoby před možnou neplatností právních úkonů způsobenou jen tím, že příslušná osoba nemá podnikatelské oprávnění

Činnosti (plnění) výslovně zakázané

- Právní úkon, jehož předmětem je plnění zakázané, je neplatný absolutně
- Takovou neplatnost nelze zhojit, právní vztah nevznikne,
- Při soustavném ... výkonu takové činnosti se nejedná o podnikání ani o neoprávněné podnikání, ale o nezákonnou činnost
- Např. týrání zvířat, prodej drog apod.

IV Podnik

Podnik

- Podnik je věc hromadná (*universitas rerum*) – jeden funkční celek sloužící jednomu účelu,
- Tvoří jej hmotná, nehmotná a osobní složka
- Věci, práva a jiné hodnoty, které slouží k podnikání, nebo k němu mají sloužit vzhledem ke své povaze a patří podnikateli (*lépe „slouží“ nebo „náleží“ podnikateli*)

- Na právní poměry podniku se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu. Tím není dotčena působnost zvláštních právních předpisů vztahujících se k nemovitým věcem, předmětům průmyslového a jiného duševního vlastnictví, motorovým vozidlům apod., pokud jsou součástí podniku.

Nakládání s podnikem

- Smlouva o prodeji podniku
- Smlouva o nájmu podniku
- Zástava podniku
- **Část podniku** – taková složka, u které lze zjistit její hodnotu a to, co do ní náleží
- **Nakládat lze i s částí podniku**
- Část podniku by měla (po event. oddělení) mít vlastnosti věci hromadné

Teorie jednoho a dvojího podniku

- **Teorie jednoho podniku** = právo připouští, aby měl jeden podnikatel jen jeden podnik
- Event. přírůstky atd. se stávají součástí stávajícího podniku

- **Teorie dvojího podniku** = záleží na podnikateli, kolik podniků má (připouští (opatrně) menšina autorů – viz možnost používat obchodní firmu v případě zdědění podniku nebo jiného právního nástupnictví)

Organizační složky podniku

Zapisované do obchodního rejstříku:

- Odštěpný závod
- Organizační složka podniku zahraniční osoby

Nezapisované do obchodního rejstříku:

- Provozovna

Zapisované organizační složky

- Odštěpný závod
- Org.složka podniku zahraniční osoby
- Zapisují se do obch. rejstříku podle svého sídla, Od.Z. rovněž v rámci zápisu podnikatele,
- Zapisuje se jejich vedoucí, který má ve věcech týkajících se Od.Z. právo činit jménem podnikatele právní úkony bez dalších omezení

Provozovna

- prostor, v němž je uskutečňována určitá podnikatelská činnost.
- musí být označena obchodní firmou nebo jménem a příjmením anebo názvem podnikatele, k níž může být připojen název provozovny nebo jiné rozlišující označení.
- Název provozovny je chráněn právem nekalé soutěže (např. parazitování na pověsti)

Sídlo a místo podnikání

- Zvláštní právní instituty, jejichž smyslem je „evidovat“ umístění podnikatelských aktivit (v zájmu ochrany třetích osob),
- Mají svůj význam pro určení místní příslušnosti úřadů a soudů,
- Vybírají si je podnikatelé (FO) – místo podnikání, popř. zakladatelé právnických osob – sídlo,

Sídlo právnické osoby

- Sídlo - § 19c OZ
- Musí být zřízeno při založení PO, postačí uvedení obce, do rejstříku plnou adresu,
- Musí být skutečné, musí tam sídlit orgány PO
- Může být v domě / nebytovém prostoru / bytě (je-li to slučitelné s povahou činnosti)
- Liší-li se evidované sídlo od skutečného (tzn. na evidované adrese se není možné stýkat s právnickou osobou), každý se může dovolat skutečného sídla,
- Při zápisu do rejstříku musí být prokázán právní titul k užívání

Místo podnikání FO - §2/3

- Adresa, která je uvedena jako místo podnikání v rejstříku (obchodním popř. jiném)
- Nemá-li osoba zvláštní místo podnikání, pak se místní příslušnost řídí jejím bydlištěm,
- Význam místa podnikání je obdobný jako u sídla PO

Sídlo organizační složky podniku zahr. osoby

- Adresa, která je jako sídlo o.s.p.z.o. zapsaná v obchodním rejstříku,

Pojmy z oblasti majetku podnikatelů

§ 6 ObZ

- Obchodní majetek
- Obchodní jmění
- Čistý obchodní majetek
- Vlastní kapitál

§ 58, 59 ObZ

- Základní kapitál
- Vklad

Obchodní majetek

Podnikatel – Fyz. osoba

- majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který patří (*náleží*) podnikateli a slouží nebo je určen k jeho podnikání.

Podnikatel – Pr. osoba

- veškerý majetek podnikatele

Příklady

Fyzická osoba

- Auto (evidované v účetnictví),
- Ochranná známka,
- Pohledávka z podnikání
- Nárok ze smlouvy o nájmu nebytového prostoru
- NE – vybavení domácnosti

Právníká osoba

- Pokud podniká, pak jen zvláštní zákon může stanovit odchýlný režim

Obchodní jmění

Fyzická osoba

- Souhrn majetku sloužícího k podnikání a závazků vzniklých z podnikání
- Tedy nepatří např. věci osobní potřeby, závazky k hrazení výživného atp.

Právníká osoba

- Souhrn veškerého majetku a závazků

Čisté obchodní jmění

Fyzická osoba

- Obchodní majetek po odečtení závazků vzniklých podnikateli v souvislosti s jeho podnikáním

Právníká osoba

- Obchodní majetek po odečtení veškerých závazků právnické osoby

Vlastní kapitál

- vlastní zdroje financování obchodního majetku podnikatele
- v rozvaze se vykazuje na straně pasiv.

Základní kapitál

- Souhrn všech vkladů (peněžitých i nepeněžitých) všech společníků do společnosti,
- Základní kapitál je jedním ze zdrojů (částí) vlastního kapitálu – do společnosti je vnesen jejími zakladateli, společnost jej pak používá pro výkon podnikatelské činnosti jako počáteční zdroj

Vklad (společníka) - § 59

- Vklady peněžité a nepeněžité
- Oceňování vkladů
